

ас. кафедри адміністративного права Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого

ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

У липні 2015 року Верховною Радою України було внесено зміни до Закону України «Про звернення громадян», якими запроваджено електронне звернення та електронні петиції. Такий крок парламенту можна трактувати як намагання адаптувати вітчизняне законодавство до європейського (у рамках євроінтеграції України) та вибудувати діалог суспільства з владою в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Під електронною петицією слід розуміти колективне звернення до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на її підтримку. Можливість звернення до органів влади через подання електронних петицій є новелою у законодавстві, на відміну від електронних звернень, які фактично були закріплені на рівні підзаконних нормативно-правових актів. Саме тому існує необхідність у науковому дослідженні інституту електронних петицій з метою виявлення як позитивних, так і негативних аспектів його функціонування.

До переваг інституту електронних петицій безумовно слід віднести: свободу вираження — петиції підкреслюють важливість, резонанс проблеми. Питання, яке піднімають — питання публічного інтересу (об'єднує багатьох людей); скорочений (спрощений) порядок розгляду петиції [1]; економію часових та матеріальних витрат осіб, які звертаються з електронною петицією.

Також відповідно до Пояснювальної записки до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронних петицій» прогнозуються такі соціальні наслідки як: сприяння зменшенню соціальної напруги, відновлення діалогу між органами влади і громадянами, уможливлення оперативного реагування держави та органів місцевого самоврядування на суспільні виклики та

ініціативи, зростання довіри до органів влади та органів місцевого самоврядування [2]. І хоча наразі не можна говорити про справдження прогнозів, слід підкреслити, що очікувані результати безсумнівно є позитивним аспектом у розвитку України як правової та демократичної держави.

Недоліками ж функціонування інституту електронних петицій можна вважати, по-перше, це ідентифікація авторів петиції чи осіб, які її підтримують. В Законі України «Про звернення громадян» зазначається, що особа при поданні петиції має вказати своє прізвище, ім'я, по батькові, адресу електронної пошти. Жодних інших відомостей, які можуть бути віднесені до персональних даних, не вимагається так само, як і електронного цифрового підпису. У зв'язку з цим можуть виникати ситуації, за яких особа не від свого імені подає петиції (адже дізнатися прізвище, ім'я, по батькові будь-якої особи наразі є цілком реальним та доступним в мережі Інтернет). Це ж саме стосується й осіб, котрі бажають підтримати петиції. У світлі цього, доречним буде запозичення досвіду Латвії. Так, завдяки порталу, на який громадяни можуть подавати свої електронні петиції, «Мій голосу», Технологічна сторона роботи порталу «Мій голос», зокрема порядку ідентифікації авторів петицій (осіб, що її підтримують), виглядає наступним чином: особу кожного користувача, який проголосував на ньому, засвідчують зареєстровані в Латвійській Республіці Інтернет-банки. Ініціативу може внести та підписати будь-який громадянин Латвії, що досяг 16-річного віку. Про безпеку дбають банківські системи. Після успішної аутентифікації Інтернет-банки надсилають ім'я, прізвище й персональний код особи на портал «Мій голос», де вони зберігаються в захищених базах даних. Особа може проголосувати один раз за кожен е-ініціативу. У публічний доступ потрапляє лише ім'я та прізвище. На вимогу Сейму база даних підписантів під електронними ініціативами порівнюється з реєстром громадян, який зможе з допомогою своєї бази даних осіб перевірити автентичність усіх підписантів [3].

Саме таку ідентифікацію громадян, що подають петиції та приєднуються до них, можна було б запровадити й в Україні.

Із першого недоліку функціонування електронних петицій випливає й другий, а саме — неодноразове голосування одних і тих же осіб з використанням різних електронних адресів.

Також до недоліків можна віднести й той факт, що Закон України «Про звернення громадян» передбачає надання обов'язкової відповіді на електронні петиції, проте виконання обіцянок, викладених адресатом у відповіді, належить до сфери не юридичних, а політичних зобов'язань [4]. Саме тому електронні петиції є ще одним важливим кроком становлення в Україні потужного громадянського суспільства і формування суспільного контролю за діяльністю влади.

Безперечно негативним аспектом функціонування інституту електронних петицій є недоліки в технічній роботі самого порталу електронних петицій, який не дає формальної можливості годинами, а іноді й днями ініціювати власну петицію чи поставити підпис на підтримку іншої петиції. Всі ці фактори з часом можуть призвести до появи сумнівів громадськості у прозорості та ефективності роботи не стільки сайту, скільки самої ідеї подання електронної петиції [4].

Отже, інститут електронних петицій лише нещодавно було впроваджено в Україні. Він має як позитивні, так і негативні аспекти у своєму функціонуванні. Однак, беручи до уваги його новизну, затребуваність у суспільстві, можна говорити про те, що з часом законодавцем все ж таки буде удосконалено саме механізм подання електронних петицій.

Список використаних джерел

1. Барікова А. Електронні петиції: бути чи не бути? / А. Барікова // Центр політико-правових реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/ua/news/20871158-elektronni-petitsiyi-buti-chi-ne-buti>
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронних петицій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://reforms.in.ua/Content/download/OR035E_E-petitions.pdf

3. Нестерович В. Інституційне утвордження електронних петицій в Україні в контексті зарубіжного досвіду / В. Нестерович // Журнал «Віче». – листопад 2015. – №22. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/5005/>

4. Закірова С. Ефективність системи електронних петицій в Україні: аналіз і застереження першого досвіду / С. Закірова // Громадська думка про право творення: інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів. – №1 (140). – 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2016/1.pdf>